HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וחד מינייהו קטעי שעה ומשהו אזל רב הונא בריה דרב יהודה אמרה לשמעתתא קמיה דרבא אמר ומה אילו דייקינן בהני סהדי דהאי דקאמר שלש בתחלת שלש והאי דקאמר חמש בסוף חמש והויא עדות מוכחשת ולא קטלינן ואנן ניקום ונקטיל מספקא ורחמנא אמר [1]ושפטו העדה [2]והצילו העדה אלא אמר רבא לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שתים או בסוף שלש וחד מינייהו קטעי ב' שעות חסר משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שלש או בסוף חמש וחד מינייהו קטעי שלש שעות חסר משהו (א)[א]תנן היו בודקין (א) אותו בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזה חדש בכמה בחדש באיזה יום באיזו שעה באיזה מקום [ב](ותניא) (ג)[ב]מה בין חקירות לבדיקות חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה בדיקות אפילו שניהם אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת והוינן בה מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות ואמרינן חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה בדיקות עדות שאתה יכול להזימה היא ואי אמרת טעי איניש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימה היא דאמרי מטעי קטעינן דיהבינן להו כולי טעותייהו לרבי מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי ולרבי יהודה יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה ועד סוף ששית ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי

אלא

שלש והאי דאמר בתחילת חמש טעי שעה רביעית ומשהו של סוף שלש אי נמי בתחילת חמש הוה והאי דאמר בסוף שלש טעה שעה רביעית ומשהו: **לשמעתתא.** דאביי: **אמר.** רבא וכי אפשר לומר שאין תולין טעות אלא משהו לר' מאיר ושעה ומשהו לר' יהודה א"כ היאך אתה מצרף עדותן מי אמר לך שזה המקדים נתכוין לסוף השעה והמאחר נתכוין לתחילת השעה כדי לקרבן זה אצל זה ולצרף עדותן שלא תהא ביניהן אלא שיעור טעות האדם ומה אילו דייקת בהני סהדי לחלק עדותן מצית למימר האי דאמר שלש בתחלת שלש והאי דאמר חמש בסוף חמש ויש חילוק ביניהן שלש שעות חסר משהו וכיון דאין אדם טועה כל כך נחלקת עדותן והויא מוכחשת ולא קטלינן ליה להאי ואנן ניקום ונקרב עדותן כדי שיהרג זה (ב): **והא רחמנא אמר והצילו העדה.** את הרוצח דמהפכין לזכות אלא ודאי מדקאמר עדותן קיימת ש"מ דסבירא להו דאפי' אתה מחלקן כמו אשר תוכל ולומר שהמוקדם נתכוין לתחלת השעה והמאוחר לסופה יש לך לתלות בטעות ואיך יכול להכחיש שאדם טועה בכל זאת: **אלא אמר רבא לר' מאיר** (ג)**אדם טועה.** כל מה שאתה יכול לחלק את אלו שהיה מקיים עדותן דהיינו שתי שעות חסר משהו ומשום הכי עדותן קיימת דכי נמי אמרת זה שאמר שתים בתחלת שתים וזה שאמר שלש בסוף שלש כל רגעים שבינתיים שאירע המעשה בהן יש לאלו לטעות ולומר כמו שאמרו: **מעשה כי הוה אי בסוף שלש אי בתחילת שתים.** כלומר לא מיבעיא אם היה המעשה בסוף שתים או בתחילת ג' דטעות מועטת הוא דהאי נמי נאמר(ד) האי בתחילת שתים אין כאן טעות אלא שעה והאי אי נמי אמר בסוף שלש אין כאן טעות אלא שעה אלא אפילו הוה מעשה בתחילת שתים והאי דאמר שלש בסוף שלש ויש כאן טעות שתי שעות חסר משהו אפי' הכי אין כח לנו לבטלן שאף בכך אדם טועה (ד). ולר' יהודה נמי כו' ובהאי עניא דפרישית דכי נמי מרחקת להו בכל היכולת אכתי טעו בהכי דהיינו שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה כו' כלומר בכל מה שאתה יכול להרחיק אפי' האחד אמר שבאותה שעה היה המעשה אין עד הרחוק ממנו מוכחש דטעו בהכי: **היו בודקין אותו**(ה). לעדי נפשות: **בשבע חקירות.** מקראי נפקא לן בסנהדרין בההוא פירקא (ד' מ.): **שבוע.** שמיטה. באיזו שמיטה של יובל שיש בו שבע שמיטות: **באיזו שנה.** של שמיטה: **באיזה חודש.** בשנה: **בכמה.** ימים בחודש: **באיזה יום.** בשבת באחד בשבת או בשני בשבת או בשלישי בשבת או א' מן האחרים: **ותניא**(ה) **מה בין חקירות לבדיקות.** דקתני התם מכירין אתם אותו התריתם בו במה הרגו בסייף הרגו או באריכן הרגו כליו שחורים או לבנים וכל המרבה בבדיקות הרי זה משובח ומה בין חקירות הנך שבע קמייתא לבדיקות אוחרנייתא: **חקירות אמר אחד** (ו) **איני יודע.** באחת מהן ואפי' (ו)בשעות אומר איני יודע עדותן בטילה: **דהויא ליה עדות שאי אתה יכול להזימה.** דרחמנא אמר(ז) ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו' עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הוי עדות ואי לא לא והזמה אינה אלא בעמנו הייתם באותו היום ובאותה שעה שאתם אומרין שראיתם עדות זו במקום זה הייתם עמנו במקום פלוני וכי אמרי באחת מהן אפי' בחקירות דאיזו שעה איני יודע שוב איך יכול לומר לו עמי היית באותה שעה. וא"ת אתה יכול להזימה ע"י היום אם יבואו עדים ויאמרו כל היום הייתם עמנו מיהא בצרה להו תורת הזמה מן חקירות השעות ורחמנא רבי שבע חקירות בגזרה שוה דהיטב היטב בסנהדרין [מ.]: **בדיקות.** כי אמרי אין אנו יודעין עדות שאתה יכול להזימה היא שאין ההזמה תלויה בהן אלא בחקירות דמה עמנו הייתם יש לומר בכלים שחורים או לבנים: **ואי אמרת טעי איניש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי.** אין לך בה הזמה אפי' כי לא אמר איני יודע דהא כי אמר בחמש ואמרי ליה בחמש עמנו היית יכול לומר בארבע היה אבל טעיתי: ומשני **דיהבינן להו כולי טעותייהו.** ואם יש מזימין כאן יכולין להזים ע"י שעה וטעותה ולומר לו כל השעה וטעותה היית עמנו: **לרבי מאיר.** דאמר אדם טועה ב' שעות יהבינן להו להני דשתים וג' מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש בין שניהן להאי דשתים יהבינן ליה שעה ראשונה ושניה ושלישית ורביעית ולהאי דג' יהבינן ליה עוד חמישית ותו לא דכי אמרי ליה להאי דשתים בשניה עמנו היית יש לומר טעיתי שתי שעות לאחוריי ומעשה היה בראשונה ועוד היה לו לומר מעשה היה קודם לראשונה שעה אחת אלא בין יממא ללילא לא טעו אינשי וכי אמרי ליה ראשונה ושניה עמנו היית יש לו לומר טעיתי ב' שעות לפני שלישית ורביעית ואי אמרי ליה כל ארבע שעות עמנו היית הרי הוזם ולבעל שלש נמי יהבינן לקמיה ראשונה ושניה ולבתריה יהבינן רביעית וחמישית ואי מזמי ליה לכולהו חמש הרי הוזם: **ולרבי יהודה.** דאמר אדם טועה ג' שעות יהבינן להו להנך דשלש וחמש דאיירי ר' יהודה בהן מתחילת שעה ראשונה ועד סוף שית ולבעל שלש יהבינן לקמיה ראשונה ושניה. ודין הוא דניתיב ליה טפי:

אלא

אלא אמר רבא לדברי ר' מאיר אדם טועה ב' שעות חסר משהו. ואם תאמר א"כ אחד אומר בג' וא' אומר בה' אמאי עדותן בטילה נימא דעובדא ברביעית הוה וי"ל דסבר רבא דאין לתלות הטעות בשניהם אך יש להקשות אחד אומר בג' וא' אומר בה' אמאי עדותן בטילה אילו דייקת בהני סהדי דילמא האי דקאמר בג' בסוף ג' [א] ויש לומר דלהחמיר ולקיים עדותן לא דקינן להו [ב]:

באיזה יום. תימה כיון דכבר כיוונו יום אחד לחדש למה למשיילינהו באיזה יום והלא אפי' לא כיוונו איזה יום ה"ל חוזרין ומגידין ואין יכולין לחזור בהם אחר כדי דבור ויש לומר כיון דז' חקירות ילפינן מקראי בפרק היו בודקים (סנהדרין דף מ'.) כדי שלא יכחישו זה את זה ושלא יכחישו את עצמן [ג] א"נ נפקא מינה לאחד אומר בב' בחודש ואחד אומר בג' [ד] כדפרישית:

לרבי מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף ה'. הקשה ריב"א אמאי לא נתלה הטעות במזימים [ה] וכשאומרים המזימים עמנו הייתם עד סוף ה' נאמר שטעו וקרו לד' ה' והמעשה היה בה' [ו] ולא יהיו מוזמים בכך ונהי שהעדות מוכחשת היא שהרי אותו שאמר שתים לא היה יכול לטעות עד ה' מ"מ מוזמים לא יהיו ואור"י דלא תלינן הטעות כלל בשני עדים כדפרישית לעיל:

ניכול

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין מ., (ב) [נ"ל ותנן], (ג) [שם], (ד) [אמר כל"ל], (ה) [ותנן], (ו) [נ"א בשם אומ' אני יודע], (ז) דברים יט,

◆

תורה אור השלם

1. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה
במדבר לה כד

2. וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:
במדבר לה כה

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בודקין אותן בשבע: (ב) רש"י ד"ה אמר רבא וד"ה והא רחמנא הד"א: (ג) ד"ה אלא אמר רבא לר' מאיר שהיה מקיים עדותן אדם טועה וכו' את אלו דהיינו שתי שעו' כל"ל: (ד) ד"ה מעשה וכו' אדם טועה הס"ד ואח"כ מ"ה ולר' יהודה כו' משהו הס"ד: (ה) ד"ה היו בודקין אותן: (ו) ד"ה חקירות אחד מהן איני:

◆

מוסף תוספות

א. והאי דאמר חמש בתחילת חמש וחד מינייהו טעי בציר משיעורא דאדם טועה. חי' הר"ן. ב. דדווקא להקל בדקינן להו כדאמר רחמנא ושפטו העדה וגו'. תוס' הרא"ש. ג. דהא דאמרינן דאינו מגיד וחוזר ומגיד היינו בדבר התלוי בסברא כגון בדיקות. תוס' ר"פ לעיל יא: ד. דצריך למשיילינהו באיזה יום. חי' הר"ן. ה. ב' שעות לר"מ ולר"י ג'. תוס' הרא"ש. ו. ולא היו עמהם כי אם עד סוף רביעית. שם.

◆

עין משפט נר מצוה

פט א מיי' פ"א מהלכות עדות הלכה ד סמג עשין קט:

צ ב מיי' פ"ג מהלכות עדות הלכה א:

◆

מוסף רש"י

באיזו שבוע. של יובל (סנהדרין מ.) **באיזו שנה.** של שבוע (שם) **בכמה בחדש.** בעשרים או בעשרים וחמשה (שם) **באיזה יום.** של שבת, אף על פי שאמרו בכך וכך בחדש, אף על פי כן שואלין להן באיזה יום בשבת היה, לפי שכל השבע הללו באות להביאן לידי הזמה ושמא יש עדים להזימן ואין מעלין על לבן חשבון של חדש אם היו אלו עמהן אותו היום במקום אחר, וכששואלין אותן באיזה יום והם אומרים ביום פלוני, נזכרים עדי הזמה להזימם (שם). **באיזו שעה.** של יום, שמא אין עדים להזימן לכל היום ויש עדים להזימן אותה שעה (שם). **באיזה מקום.** שזו היא המועלת להביא את כל החקירות להזמה דבלאו הכי לא מתזמי (שם). **חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה.** דשבע חקירות מקראי נפקא לן ובעינן בכולהו שתהא יכול להזימן, דהזמה כתיבא בהו וכיון דאמר איני יודע אי אתה יכול להזימו באותה חקירה, וכיון דאי אפשר לקיים בה מצות הזמה באותו העד בטלה כל העדות ואפילו הן מאה, דאין עדים נעשין זוממין עד שיזומו כולן כדאמרינן במס' מכות (ה:) מנין שאפילו הן מאה תלמוד לומר עדים (סנהדרין שם). **כל עדותן בטלה** שבגמרא, הוא והן פטורין (שם). **בדיקות.** אפילו אמרו כולם אין אנו יודעין, מצות הזמה ראויה להתקיים בהן דאין תלויה אלא בחקירות לומר עמנו הייתם באותה שעה במקום אחר (שם).

◆

רבינו חננאל

ובא רבא ודחה להני תרי לישני דאביי ופשוטות נינהו. ואוקמי' רבא הכי, לדברי ר' מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו, ומעשה כי הוה, פירוש השעה שראו העדות אי בתחלת שעה שניה היה, וזה שאמר שנים שפיר אמר, והאי דאמר שלש טעה שתי שעות חסר משהו, לפיכך אמר עדותן קיימת, אי בסוף שלש היה המעשה, והאי דקאמר בשתי שעות טעה שתי שעות חסר משהו, והאי דקאמר שלש שפיר קאמר, לדברי ר' יהודה אדם טועה ג' שעות חסר משהו, מעשה כי הוה בתחלת שעה ג' הוה, והאי דקאמר ה' טועה ג' שעות חסר משהו, או בסוף ה' היה המעשה, והאי דקאמר ג' טועה ג' שעות חסר משהו. ואקשינן על הא דרבא, תנן היו בודקין אותן בשבע חקירות, אחת מהן באיזו שעה, וקתני סיפא מה בין חקירות לבדיקות, אמר אחד בחקירות איני יודע עדותן בטלה, בבדיקות אמר אחד איני יודע ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעין עדותן קיימת, והוינן בה מכדי חקירות ובדיקות תרוייהו מדאורייתא נינהו, דכתיב ודרשת וחקרת. ומתרגמינן ותבדוק. מה לי חקירות מה לי בדיקות. ואמרינן חקירות כי אמר איני יודע הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה, וכל עדות שאינך יכול להזימה אינה עדות, ואי ס"ד טעי איניש כולי האי, חקירות דאיזו שעה עדות שאינך יכול להזימה היא, שאם יכוונו שני העדים ויעידו בשעה ג' ויזימום בשעה ג', יאמרו טעינו שעה ה' היה המעשה, וכיון שאמרת יתכן שיטעו זה השיעור, הדין עמהם, (על זה הדין) נימצא כי בטלה תורת חקירות דאיזו שעה שהיא לדברי הכל, בין לת"ק דאמר שבע חקירות הן, בין לר' יוסי דאמר שלש חקירות הן, ואלו הן איזה יום איזו שעה איזה מקום, מ"מ לדברי הכל איזו שעה הכל מודים שהיא מן החקירות. ופריק רבא דיהבינן להו כולה טעותייהו, פירוש כל עדות שיעיד

רבינו חננאל (המשך)

אדם משעה שניה של יום עד שעה ששית, ומשעה שביעית עד שעה י"א של יום, יהבינן להו לר' מאיר שתי שעות חסר משהו, ולר' יהודה שלש שעות חסר משהו, כיצד לר' יהודה אם יעידו בשעה שניה של יום, צריכין המזימין להעיד כי עמנו הייתם משעה שניה עד סוף שעה רביעית, ואם יעידו בשלישית יאמרו עמנו הייתם משעה שניה עד ה', ואם יעידו בשעה ד' יאמרו עמנו הייתם משעה שניה עד שעה ששית, כשם שיש לומר טעו לפניהם ג' שעות חסר משהו, כך י"ל טעו לאחור, וכל היכא דאיכא למתלי בטעות תלינן ולא קטלינן, אלא אם יעידו המזימין שהיו עמהן כדי שיתכן שיטעו, אבל אם יעידו בשעה ה' אין נותנין שלש שעות שהן ה' וששית ושביעית בטעותם. למה שבחמש חמה במזרח, ובשבע חמה במערב, ואין אדם טועה בזה, וכענין הזה נותנין למעיד בשעה שביעית, ולא יוזמו אלא אם כן יעידו עליהם כי עמנו הייתם משעה שביעית עד שעה עשירית. ואם יעידו בשעה ט' לא יוזמו, אלא עד שיעידו שהיו עמהם משעה שביעית עד שעה י"א, ולמה שנינו אחד אומר בשתי שעות ולא שנינו אחד אומר בשעה ראשונה, לפי ששעה ראשונה שהוא שחרית ושעה י"ב שהוא ערבית אין אדם טועה בהן. ודייקי' הני מילי מדקתני ר' יהודה אחד אומר בג' ואחד אומר בה' עדותן קיימת, ואמר רבא מעשה כי הוה בתחלת ג' שעות הוה, וטעי האי דאמר ה' ג' שעות חסר משהו לאחריו. אי בסוף ה' הוה מעשה, והאי דקתני ג' טעי ג' שעות חסר משהו לפניו ומצטרפי, ש"מ דטעי אדם זה השיעור לפניו ולאחריו, וכענין הזה אליבא דר' מאיר שתי שעות חסר משהו, זולתי השעות שאין בן אדם טועה בהן, כגון שעה ראשונה שאין אדם טועה בה שהיא ג', וכ"ש ד' וכיוצא בה.